

БАГАТОВИМІРНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ І. Є. ОВСІНСЬКОГО (1855-1909) ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК АГРАРНОГО ДОСЛІДНИЦТВА

Самородов В.М., доцент кафедри захист рослин;

Поспелов С.В., доктор сільськогосподарських наук, завідувач кафедрою землеробства і агрохімії ім. В. І. Сазанова

Полтавський державний аграрний університет

Іван-Матвій Євгенович Овсінський походив з польської дворянської родини небагатого поміщика Летичівського повіту Подільської губернії (нині – Хмельницька область). За новими даними, встановленими в Україні Ю. О. Корзуном, він народився 27 січня 1855 р. у селі Кальна Деражня вказаного вище повіту та губернії [1]. Початкову освіту отримав у Кам'нець-Подільській чоловічій гімназії (1869-1874 рр.), показавши себе здібним та метким учнем [1]. Після її закінчення відвідував лекції у Новоросійському університеті (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова), на історико-філологічному факультеті. Від 1874 року він перейшов до занять землеробством, почавши працювати на посаді керуючого маєтком поміщика Д.І. Матусевича в селі Гетьманівка Балтського повіту Подільської губернії (нині – Одеської області). Саме з того часу Іван Євгенович проявив себе спостережливим і вдумливим аграрієм. Про це свідчить серія його популярних публікацій в таких відомих польських виданнях як «Echo», «Tygodnik Rolniczy», «Gazeta Rolnicza».

З цього часу він активно пропагує тоді ще мало поширені культури: цукровий буряк, люцерну і сою. Все більше захоплюючись рослинництвом, І. Є. Овсінський від аналізу стану галузі в 1876 році переходить до землеробської діяльності. Він проводить власні дослідження мілкої (5 см) обробітку ґрунту та його впливу на врожайність культурних рослин. Проте його робота в травні 1887 року була припинена через арешт. Це сталося в селі Гусятине Подільської губернії (нині – Хмельницької області), коли він їхав за кордон. Під нагляд поліції І. Є. Овсінський потрапив ще від 1874 року, через те, що нібито перевозив і передавав для читання іншим особам заборонену літературу. Тоді він був заарештований вперше і з листопада 1874 року до лютого 1875 року перебував у Летичевській в'язниці. Після другого арешту за вироком суду І. Є. Овсінського вислали на п'ять років під нагляд поліції в Архангельську губернію (Росія), де від 1888 року він мешкав у селі Холмогорах, а потім – у місті Шенкурську. Тут він також вивчав досвід місцевого землеробства.

Відбувши заслання, Іван Євгенович переїхав на Далекий Схід, де познайомився з китайськими знаряддями для обробітку ґрунту, а головне –

з культурою сої, популяризатором і прихильником якої він став від 1891 року, стверджуючи, що сої «...повинно належати одне з перших місць серед наших культурних рослин» [3].

Повернувшись у 1893 році на батьківщину, І. Є. Овсінський завозить сюди дві форми сої – чорну ранню і коричневу ранню. З ними він працює як селекціонер (1893-1899 роки), зрештою вивівши перший вітчизняний сорт «Со́я рання селекційна Овсінського» - ультраранній, великонасінневий, такий, що не обсіпається. У 1899 році він передає його для вирощування в маєток Гетьманівка, де сою культивували на площі понад 100 гектарів. Таким чином Івана Євгеновича слід вважати засновником першого в Європі спеціалізованого господарства з вирощування сої.

Крім того, І. Є. Овсінський ініціює будівництво заводу з виробництва соєвої олії. Із неї почали робити мило, замінивши таким чином дорожчі олії – лляну й бавовняну. Макуху, яку отримували під час віджиму олії, І. Є. Овсінський передав на аналіз, який засвідчив, що в ній міститься 40% протеїну і 7% жиру. Маючи ці дані, він стверджував, що соєва макуха – «найпоживніший і найдешевший корм».

І. Є. Овсінський видав присвячені сої брошури в Києві (1898) та Санкт-Петербурзі (1899) російською мовою і у Варшаві (1899) – польською. Крім того, він надсилав насіння сої всім бажаючим в 26 губерніях Російської імперії та за її кордонами. Цьому сприяли його багаточисельні об'яви на сторінках провідних аграрних часописах того часу. Останні теж прислужились цій новій справі. На підтвердження цього наведемо лише декілька фактів, хо їх було дуже багато. Лише у 1899 році редакція «Земледельческой Газеты» надсилала кожному, хто отримував журнал, брошуру «О ранней сое» Кожний підписник часопису «Хуторянин» міг отримати від редакції для «пробного посева 11/2 лота черной сои». Цікаво, що «Хуторянин» не лише пропагував нову культуру, а вирішив зібрати усі відомості про те, як вона адаптується на Полтавщині [3].

Крім цього, І. Є. Овсінський налагодив продаж насіння сої у мережі спеціалізованих магазинів у Києві, Москві й Санкт-Петербурзі. І хоча воно коштувало досить дорого – 10-15 рублів за пуд, – його купували навіть іноземці. Таким чином сорт сої І. Є. Овсінського потрапив до Австро-Угорщини, Німеччини, Румунії, Франції, і навіть до США. Відомо, що у цих країнах в каталогах провідних насінневих та селекційних фірм цей сорт значився як «Ранняя чорна з Поділля», а у США навіть став вихідним матеріалом, із якого був виведений культивар ультра раннього терміну дозрівання Вісконсін Блек [1].

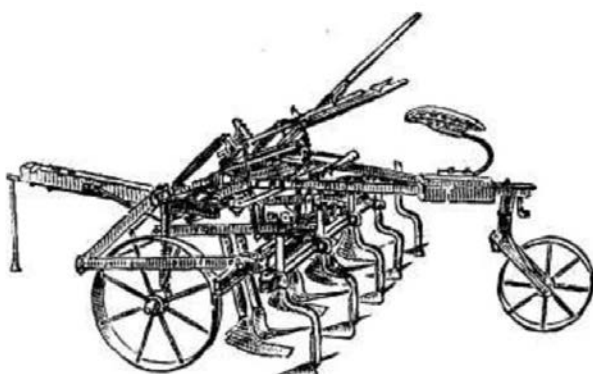
Однак найбільшу популярність І.Є. Овсінському принесли праці із землеробства, присвячені поверхневому обробітку ґрунту. Працюючи переважно в різних губерніях півдня Росії (сучасні Молдова й Україна), він постійно стикався з дефіцитом вологи, і тільки безплужний обробіток ґрунту його виручав. Таким чином І.Є. Овсінський дійшов висновку, що плуг і обробіток ґрунту з його використанням повністю непотрібні. Натомість він сконструював і запатентував великий і малий культиватори «Урожай».

Після десятирічного випробування цих знарядь Іван Євгенович сформулював головну працю свого життя – книгу «Новая система земледелия». Проте її рукопис, хоча й мав рецензії світочів тодішньої польської агрономічної науки, переходив з видавництва до видавництва, поки за порадою польського філософа-позитивіста, психолога і винахідника в галузі зв'язку Юліана Охоровича І.Є. Овсінський не надіслав його до редакції популярного польського журналу «Rolnik i Hodowka» («Селянин і Підприємець»). На сторінках цього видання книга й була надрукована у Варшаві 1898 року.

Обкладинка московського видання (1911) книги І.Є.Овсінського

Саме редактор згаданого журналу Генрік Котлубай посприяв перекладу книги з польської мови на російську. Російська версія була видана спочатку в Києві (1899), а потім у Вільнюсі (1899, 1900) й у Харкові (1899). У 1902 році монографія вийшла в світ у Петербурзі, а в 1909 і 1911 роках – у Москві. Це було безпрецедентним для того часу явищем. Крім

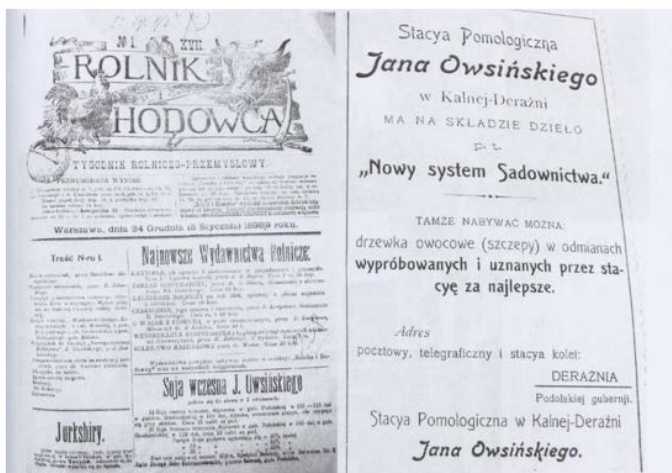

Одна із моделей знарядь для поверхневого обробітку ґрунту - екстирпатор І.Є.Овсінського.

того, багато авторів на основі цієї книги видавали її зменшені копії у вигляді брошур. Безумовно, все це сприяло тому, що в ідей Івана Євгеновича з'явилося багато як прихильників, так і відвертих критиків [1,4].

У 1895 році розпочалися масові виробничі випробування запропонованих І.Є. Овсінським знарядь для обробітку ґрунту. Їхній автор працював у той час завідуючим польовим господарством Гриноуцької нижчої сільськогосподарської школи у Бесарабії (нині – Республіка Молдова), і чутки про його

новаторство дійшли до Департаменту землеробства. Він направив до І.Є. Овсінського свого вченого-спеціаліста В.О. Бертенсона. Цього, вельми обізнаного в аграрних справах фахівця порадувало те, що він побачив. Особливо його привабило те, що на полях, оброблених за системою І.Є. Овсінського, краще накопичується й зберігається ґрунтова волога. Ось як захоплено він написав про те, що побачив 1895 року: «Поле виходить вражаюче чисте, вирівнене, красиве, як на малюнку». Потім В.О. Бертенсон неодноразово приїжджав у ті маєтки, де працював І.Є. Овсінський, і відмічав, що тут «...з великим успіхом проходили досліди культури різних рослин по мілкій оранці». Критикуючи деякі з теоретичних висновків І.Є. Овсінського, В.О. Бертенсон об'єктивно констатував його напрацювання. Саме тут, на тодішньому півдні Росії, система І.Є. Овсінського була досить популярною. Адже її впровадження відбувалося в 1895-1897 роках в умовах тривалих осінніх посух. Не дивно, що система І.Є. Овсінського охоплювала лише в Херсонській губернії й Бесарабії майже 25 тисяч десятин (1 десятина=1,0925 га). Не менше поширення вона отримала у Польщі й Франції. Система І.Є. Овсінського дійшла навіть до Північної Америки, де її стали впроваджувати «російські духобори». Є відомості, що один із культиваторів «Урожай» представники фірми «Рансон» вивезли зі станції Кублич (Київська губернія) для дослідження й випробування в Англію. Там він став моделлю для подальшого удосконалення.

Рекламні релізи видань І.Є. Овсінського стосовно вирощування сої (1898) та помологічних досліджень (1906)

професором П.А. Костичевим, який був абсолютним прихильником оранки. Резонансним у цьому відношенні слід вважати виступ І.Є. Овсінського на секції агрономії X з'їзду російських натуралістів і лікарів, що проходив у серпні 1898 року в Києві. Подаючи в журналі «Хозяин» (1898.-№47.-С.1583-1594) репортаж про роботу секції, професор С.М. Богданов відмічав: «Жвавий захист нової системи землеробства самим її автором, міцна, випромінююча здоров'я фігура якого ніби була

Однак не настільки позитивно-одноставною була реакція представників наукових кіл [1,4]. Першопричиною цього слід вважати те, що І.Є. Овсінський посягнув на прийнятті в землеробстві канони. Адже він пішов у розріз з тодішнім законодавцем учення про обробіток ґрунту, самим

уособленням енергичного господаря, щиро й до самозабуття відданого своїй справі, - викликав цікавість до доповіді й співчуття до доповідача, але члени агрономічної секції не були впевнені в універсальності системи, на чому продовжував наполягати Овсінський, незважаючи на зроблені заперечення».

Дійсно, завдяки авторитету корифея російської агрономії І.О. Стебута, який у своєму виступі відмітив раціональні сторони «Нової системи земледелія», насамперед таку, як збереження вологи, розробка І.Є. Овсінського отримала певне схвалення на згаданому поважному зібранні. Щоправда, метр агрономії також засумнівався в універсальності системи І.Є. Овсінського, через що запропонував, «...щоб досліди культури за системою п. Овсінського були проведені, по можливості, на всіх дослідних полях протягом багатьох років і супроводжувалися точними дослідженнями всіх умов, необхідних для прояснення питання» [4].

Такий вердикт не підлягав обговоренню й для його втілення були підключені такі, найавторитетніші в Росії, наукові заклади, як Плотянська сільськогосподарська дослідна станція князя П.П. Трубецького (від 1898) і Полтавське Дослідне поле (від 1900).

Проведені тут багаторічні досліди не дали позитивних результатів. У Плоті в контролі були більшими урожаї й було менше бур'янів, а у Полтаві в дослідях з озимим житом за системою І.Є. Овсінського було отримано на 20% менше зерна й на 15% - соломи. Усе це призвело до того, що в навколонукових колах І.Є. Овсінського інакше як «знахарем» не називали.

Загострила ситуацію й позиція вже згаданого професора С.М. Богданова. Сергій Михайлович виступив із серією критичних статей у журналі «Хозяйство» (1909, №№ 46,47,48). У них відомий вчений висловив багато справедливих зауважень з приводу іноді доволі еклектичних поглядів Івана Євгеновича з питань біології рослин, їхнього водного обміну й мінерального живлення, а також інших аспектів класичної агрономії. Проте важливим було те, що С.М. Богданов не мав нічого проти конструкції самих знарядь і принципів їхнього впливу на ґрунт. Але ж саме це й найбільш новим і важливим у роботах І.Є. Овсінського.

Відмітимо, що згадані статті С.М. Богданова передруковувало багато авторитетних наукових і популярних аграрних видань Російської Імперії аж до 1912 року. І це зіграло свою негативну роль не лише у впровадженні системи І.Є. Овсінського, але й у подальшому її удосконаленні.

Усе це, на превеликий жаль, справило негативний вплив на стан Івана Євгеновича. Подібна критика була йому незрозумілою, і він став відходити від землеробської діяльності, активно зайнявшись садівництвом

[1,2]. Для цього І.Є. Овсінський навіть організував Кально-Деражнянську помологічну станцію. Тут він успішно використовував свою систему, але вже для потреб садівництва. Такий підхід також слід вважати новим і оригінальним, і не лише для практики України, що потребує в подальшому свого детального вивчення [1].

Крім того, Іван Євгенович у згаданому маєтку вивчав бджільництво й ставкове рибництво. Він і в цих галузях сільськогосподарських знань запропонував багато раціонального й цінного, виклавши отримані дані у серії статей, опублікованих головно польською мовою.

Останньою його працею була робота з філософії історії, що також свідчить про непересічність мислення цього талановитого подолянина, якому ми завдячуємо не лише піонерськими ідеями, але й впровадженням їх у практику агрономії, головну складову якої – землеробство – він цілеспрямовано орієнтував на біологізацію [1,2,4].

Обкладинка книги І.Є.Овсінського "Організм економічний" (1897)

Однак не лише ці питання творчого спадку І.Є. Овсінського актуальні сьогодні. Не втратили свого значення такі цікаві його публікації як «Заходи до упорядкування господарства» (1890) і «Організм економічний» (1897). Остання робота вийшла навіть у вигляді окремої брошури. У ній І.Є. Овсінський робив аналіз економіки сільгосп підприємств. Їхню низьку рентабельність він пояснив залежністю від форми власності – як на землю, так і на засоби виробництва. Причому, І.Є. Овсінський рекомендував вихід: потрібні акціонерні товариства, кожен член яких був би власником частини землі, знарядь праці, отриманого врожаю. Сучасники назвали це утопією, а це, виявляється, й зараз актуально.

Після смерті у 1909 р. І.Є. Овсінського його ідеї про безвідвальний обробіток, хоча й були підзабуті, все ж мали своїх захисників, а головне – послідовників. Перш за все це стосується професора П.П. Заєва, який 1957 року піддав критиці методи, якими у свій час проводили перевірку землеробських ідей І.Є. Овсінського. На його думку, вона відбувалася з великим відходом від авторських рекомендацій [1,4].

Практичним послідовником І.Є. Овсінського став колгоспний дослідник з Курганської області (Росія), а потім – Почесний академік ВАСГНІЛ, лауреат багатьох премій і високих державних нагород Терентій Семенович Мальцев. Він був упевнений у глибокій правоті свого попередника, як і І.Є. Овсінський вважаючи за необхідне повністю відмовитися від використання відвальної оранки, насамперед на чорноземних ґрунтах Зауралля [4].

Ідейні натхненники і практики безвідвальної системи землеробства в Україні Федір Трохимович Моргун, Микола Кіндратович Шикуча разом із Терентієм Семеновичем Мальцевим (зліва направо), 1990 р., с. Михайлики (ПП «Агроєкологія»)

Ще далі Т.С. Мальцева пішов академік ВАСГНІЛ Олександр Іванович Бараєв. Його ідеї щодо безвідвального обробітку ґрунту з обов'язковим залишенням на його поверхні стерні й спеціальний комплекс знарядь для цього були широко впроваджені у Казахстані [4].

Однак найпоєднованішим прихильником землеробських традицій І.Є. Овсінського став відомий державний і партійний діяч СРСР Федір Трохимович Моргун. Саме він, вдало поєднавши ідеї й

практичні розробки І.Є. Овсінського, Т.С. Мальцева і О.І. Бараєва, в середині 70-х років ХХ століття переніс їх на чорноземі Полтавщини, розпочавши, таки чином, великомасштабний експеримент у Європейській частині СРСР [4].

Завдяки енергії й постійній наполегливості Ф.Т. Моргуна, навчатися до Полтавщини приїжджали вчені й практики з усіх регіонів величезної країни й із-за кордону, що значною мірою сприяло не лише практичній перевірці ідей І.Є. Овсінського, але й їхньому удосконаленню, а головне – теоретичному обґрунтуванню [4].

У зв'язку з цим слід відмітити доленосну знахідку Ф.Т. Моргуна в особі знаменитого вченого-ґрунтознавця, доктора сільськогосподарських наук, професора, завідуючого кафедрою ґрунтознавства і охорони ґрунтів Національного університету біорізноманіття і природокористування України Миколи Кіндратовича Шикучи. Адже йому та його учням належить найбільш цікаве теоретичне обґрунтування ідей І.Є. Овсінського, їхнє глибоке й усебічне вивчення з наступним впровадженням у виробництво [4].

Головним полігоном для цього стало господарство у Шишацькому районі Полтавської області – нинішнє ПП «Агроєкологія», засновником якого є Герой України й Соціалістичної Праці, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки Семен Свиридонович Антоненко. Саме в «Агроєкології» задумки й напрацювання І.Є. Овсінського отримали максимальне й повне підтвердження – як у часі, так і у просторі. З романтичних ідей вони перетворилися справді у «Нову систему землеробства» планетарного значення [4].

Адже в «Агроєкології» не лише не орють, а неухильно слідує цьому більше 40 років, постійно удосконалюючи як техніку для обробітку

грунту, так і кожен її подрібнюючий і ріжучий елемент. І все це відбувається на колосальних площах майже в 9000 га, сприяючи, як і передбачав І.Є. Овсінський, постійному накопиченню різномірної органіки, що діє як мульча, ґрунтозахисна й екологічна роль якої безперечна [3].

«Агроекологія» - це одне єдине не лише в Україні, але й у Європі господарство, де не застосовують ніякі мінеральні добрива й хімічні засоби захисту рослин, причому дотримуються цього неухильно понад 25 років. При цьому тут отримують високі й стабільні врожаї екологічно чистої продукції, а також унікальні за своїми характеристиками молоко і м'ясо.

Досвід «Агроекології» - найкраще підтвердження головного ідейного постулату, сформульованого І.Є. Овсінським ще 1899 року: «Наш порятунок – лише у землеробстві. Триматимемося ж села й працюватимемо на землі, не забуваючи, однак, що хороші результати дає лише та праця, яка буде узгоджуватися із вказівками науки. Без цього найкращі побажання пропадуть марно». І це пророцтво збулось. Вже в 2004 року в Новосибірську (Росія) за представленням професора Новосибірського державного аграрного університету А.А. Конєва вийшла друком «Новая система земледелия», присвячена 105-річчю її київського видання. Потім, до 110-річчя цього ж видання і 100-річчя другого, у Києві вона побачила світ у видавництві «Зерно». Приємно й знаменно, що таким чином видавництво заснувало серію книг «Класики землеробства», поставивши особистість І.Є. Овсінського на гідний його постамент. Не менш важливою подією стало видання «Нової системи землеробства» українською мовою 2007 року, зроблене Федерацією органічного землеробства України. 2011 року ця Федерація випустила вибрані твори І.Є. Овсінського.

Символічно й те, що співробітники кафедри землеробства Новосибірського державного аграрного університету протягом 30 років перевіряли висновки І.Є. Овсінського, зроблені у «Новій системі землеробства». У результаті таких багаторічних досліджень вони підтвердили їх повну спроможність для сучасного рівня ведення

Засновник ПП «Агроекологія» Семен Свиридонович Антонєць надзвичайно велику увагу приділяє знаряддям для обробітки ґрунту. З метою рівномірності обробки, зберігання ґрунтової вологи, копіювання та вирівнювання поверхні поля, підрізання кореневої системи рослин в господарстві були розроблені декілька моделей культиваторів для обробітки ґрунту без обертання скиби, які б ідеально підходили для системи органічного землеробства. Це найбільш яскравий приклад втілення ідей І.Є. Овсінського в практику землеробства в Україні.

рослинництва. У відповідності до розробок І. Є. Овсінського на заводі «Сибсільмаш» стали випускати серію дискових борін різних модифікацій з Х-подібним розташуванням робочих органів, виготовили нову сівалку СЗП-3,6А-02Б, яка отримала назву «Сівалка Овсінського», тому що повторює принцип «психізму» рослин, вперше зазначеного Іваном Євгеновичем. Зараз на «Сибсільмаші» випробовується сівалка-культиватор КСУ-4,6 з копіюванням поверхні ґрунту рухомими майданчиками завширшки лише 70 см.

Важливо й те, що у 2021 році максимально повно було досліджено життєвий і творчий шлях І. Є. Овсінського із встановленням багатьох нових і цікавих даних. Це вдалося зробити співробітнику Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН Д.Ю.Корзуну [1]. Під керівництвом академіка НААН В. А. Вергунова згаданий науковець на великому матеріалі довів багатовимірність особистості І. Є. Овсінського, притаманний йому аналітичний підхід до вирішення аграрних розробок [1].

Таким чином, з усього викладеного бачимо, що ідеї І. Є. Овсінського довели свою життєздатність. Вони повинні навчити нас більшій повазі та довіри до свого історичного аграрного минулого, бачити у ньому серйозні послання у день теперішній, а не сліпо копіювати і переносити іноді найбанальніший, здебільшого, іноземний досвід.

Джерела та література

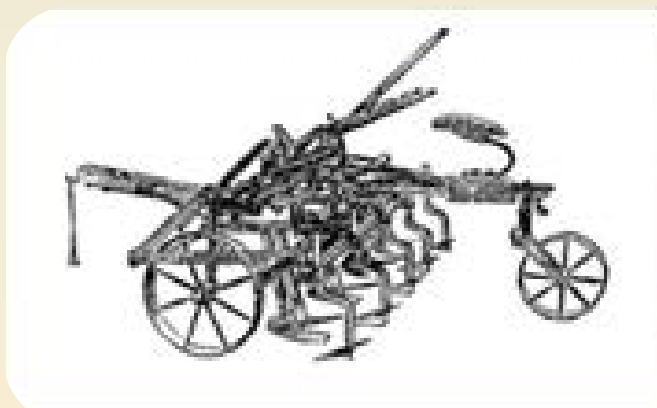
1. Корзун Д.Ю. Діяльність І.Є.Овсінського в контексті розвитку вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи наприкінці ХІХ – на початку ХХ століть: автореф. дис....канд. істор. наук. К. 2021. 25 с.
2. Корзун О.В. Становлення та розвиток сільськогосподарської дослідної справи на Поділлі (кінець ХІХ – початку ХХ ст.)/ відп. ред. В. А. Вергунов. К. 2011. 252 с.
3. Самородов В., Поспелов С. Пространство и время Ивана Овсинского. Зерно. 2011, №11. С.136-140.
4. От редакции. Хуторянин. 1899, №13. С.222.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ДРУГІ САЗАНОВСЬКІ ЧИТАННЯ

**Матеріали круглого столу
Іван Овсінський і його “Нова система землеробства”,
присвяченого піонеру агродослідництва
ІВАНУ ЄВГЕНОВИЧУ ОВСІНСЬКОМУ**

Полтава 2022

пддау
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-
науковий
інститут
агротехнологій,
селекції та
екології

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра землеробства і агрохімії ім. В. І. Сазанова
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА
ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ ІМЕНІ М. І. ВАВИЛОВА
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І. П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ПОЛТАВСЬКЕ ТОВАРИСТВО
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»

Матеріали круглого столу

Іван Овсінський і його
«Нова система землеробства»

присвяченого піонеру агродослідництва
Івану Євгеновичу Овсінському

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ: Аранчій В.І. – професор, ректор академії (**головний редактор**); Поспелов С.В. – доктор с.-г. наук, завідувач кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова (**відповідальний редактор**); Гангур В.В. – доктор с.-г. наук, завідувач кафедри рослинництва; Олєпір Р.В. – кандидат с.-г. наук, ст. викладач кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова (**відповідальний секретар**); Самородов В.М. – доцент кафедри захист рослин; Міщенко О.В. – кандидат с.-г. наук, професор кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова; Опара М.М. – кандидат с.-г. наук, професор кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова; Тараненко С.В. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова; Ласло О.О. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова; Гордєєва О.Ф. – кандидат с.-г. наук, доцент кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова; Біленко О.П. – кандидат с.-г. наук, ст. викладач кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова; Воропіна В.О. – асистент кафедри землеробства і агрохімії ім. В.І. Сазанова.

Рецензенти:

Шевніков М.Я., доктор с.-г. наук, професор кафедри рослинництва;

Кулік М.І., доктор с.-г. наук, професор кафедри селекції, насінництва і генетики.

Рекомендовано до видання вченою радою Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології Полтавського державного аграрного університету (протокол № 6 від 08 лютого 2022 р.)

Другі Сазановські читання : Іван Овсінський і його «Нова система землеробства». Матеріали круглого столу присвяченого піонеру агродослідництва Івану Євгеновичу Овсінському, м. Полтава, 27 жовтня 2021 р. Полтава : Астроя, 2022. 54 с.
<http://doi.org/10.5281/zenodo.6381706>

ISBN 978-617-7915-57-6

Збірник вміщує матеріали круглого столу присвяченого піонеру агродослідництва, вченому Івану Євгеновичу Овсінському та вміщує нариси з біографії, результати аналітичних і бібліографічних досліджень з вивчення та впровадження ґрунтозахисної системи землеробства. Призначений для наукових співробітників, викладачів, студентів й аспірантів вищих навчальних закладів, керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств.

Матеріали подаються в авторській редакції мовами оригіналів. Відповідальність за зміст і достовірність поданих матеріалів та наведених даних несуть автори.